

A young child with light hair is crouching on a brick-paved playground. The child is wearing a light-colored jacket and is smiling. The background shows other children and playground equipment, all under a semi-transparent red overlay. The text 'Een tas vol boodschappen' is written in large white letters across the center of the image.

Een tas vol bood schap pen

Een onderzoek naar de constructie van
toeschouwerschap door het kunstwerk

My Dearest Cat Pinkeltje.

Een tas vol boodschappen

Een onderzoek naar de constructie van
toeschouwerschap door het kunstwerk
My Dearest Cat Pinkeltje.

Eerste lezer: L. L. Karrenman

Tweede lezer: Drs. I.F.V. Germano

Woordenaantal: 7671

Renée Klumper, 5669375

Bachelor eindwerkstuk Media en Cultuur

Donderdag 26 januari 2017

Samenvatting

In 2004 schokte kunstenaar Tinkebell de Westerse wereld met haar kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje*. Een tas die ze heeft gemaakt van haar eigen kat Pinkeltje. Tinkebell wilde met het kunstwerk de hypocrisie belichten die er in de Westerse maatschappij heerst ten opzichte van de omgang met huisdieren en dieren uit de bio-industrie. In dit eindwerkstuk doe ik onderzoek naar hoe dit kunstwerk toeschouwerschap construeert.

Het kunstwerk is provocerend, speelt in op de emoties en lokt reacties uit bij het publiek. Om het kunstwerk vanuit de invalshoeken theaterwetenschappen en filosofie te kunnen analyseren, heb ik gekozen om dit vanuit de constructie van toeschouwerschap te doen. Vanuit de theaterwetenschappen wordt er gekeken naar de performatieve elementen die het kunstwerk bezit en hoe deze op de emoties van de toeschouwer inspelen. Vanuit de filosofische benadering analyseer ik hoe er betekenis wordt gegenereerd door zowel de esthetische waarde en schoonheid van het kunstwerk, als vanuit de boodschap die de kunstenaar wil overbrengen. De combinatie van de twee disciplines zorgt voor een stapsgewijze analyse van de constructie van het toeschouwerschap.

Allereerst wordt er gekeken naar de context waarbinnen het kunstwerk geplaatst kan worden. Het kunstwerk valt te positioneren binnen de Westerse cultuur, maatschappij en geschiedenis. Hierbij wordt er specifiek gekeken naar de geschiedenis van de weergave en het gebruik van dieren in de kunst.

Vervolgens wordt er gekeken naar de esthetische aspecten van het werk. Hierbij maak ik gebruik van de filosofische benadering van schoonheid door filosoof Immanuel Kant (1987). Kant hanteert een subjectieve benadering van het concept 'schoonheid'; om hier een nuance in te brengen, gebruik ik hedendaagse filosoof Rob van Gerwen (1995). Om de betekenis en esthetische waarde van *My Dearest Cat Pinkeltje* voor de toeschouwer te kunnen analyseren, wordt filosoof Roger Scruton (2007) gebruikt. Vanuit deze gedachten kunnen de theatrale en performatieve elementen van het kunstwerk bekeken worden die inspelen op de emoties en reacties van de toeschouwers.

Door het concept 'wreedheid' in het theater van Antonin Artaud (1994) toe te passen, worden de zintuigen en emoties van de toeschouwer geanalyseerd. De performatieve elementen worden aan de hand van de begrippen 'focalisatie' en 'absorptie' van Maaïke Bleeker (2011) toegepast. Hierdoor kan er in het laatste hoofdstuk worden ingegaan op de boodschap die *My Dearest Cat Pinkeltje* uitdraagt. Dit wordt gedaan door zowel een analyse vanuit de filosofie als de theaterwetenschappen. Het kunstwerk heeft een morele boodschap voor de toeschouwer.

My Dearest Cat Pinkeltje stelt de vraag waarom er onderscheid wordt gemaakt tussen huisdieren en dieren uit de bio-industrie. De toeschouwer kan naar deze boodschap luisteren door het als een (morele) educatie op te vatten, of de boodschap te negeren. Doordat er ingespeeld wordt op de emoties van de toeschouwer, kan de boodschap door de toeschouwer in ontvangst genomen worden. Hiermee wordt er een onderscheid gemaakt tussen de wereld van de toeschouwer en de wereld van Tinkebell,

waarin de morele boodschap aanwezig is. Kunstenaar Tinkebell medieert, (on)gewild, door middel van *My Dearest Cat Pinkeltje* tussen een wereld die de toeschouwer wil zien en de daadwerkelijke realiteit.

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
Proloog	13
Inleiding	15
Hoofdstuk 1	22
Culturele en maatschappelijke positionering	
Dieren in de hedendaagse maatschappij	23
Dieren in de kunst	24
Deelconclusie	26
Hoofdstuk 2	28
Schoonheid als esthetisch kenmerk om toeschouwerschap te creëren	
Schoonheid waarderen zonder betekenis te geven	29
Een esthetisch oordeel	32
Deelconclusie	34
Hoofdstuk 3	36
Het inspelen op de emoties en reacties van de toeschouwers door <i>My Dearest Cat Pinkeltje</i>	
De definitie van 'toeschouwer'	37
Het inzetten van performatieve middelen	38
Inspelen op emoties door wreedheid	41
Reacties op <i>My Dearest Cat Pinkeltje</i>	42
Deelconclusie	45
Hoofdstuk 4	46
Het ontstaan van een moreel bewustzijn bij de toeschouwer	
Het belang van de kunstwereld	47
Morele educatie en betekenis	49
'Response-ability'	50
Deelconclusie	52
Conclusie	54
Bibliografie	59

Proloog

Verlicht in het midden van de ruimte staat een vierkant-ogend object. De onderkant van het hoekige object heeft zachte rondingen die verbonden worden door een roze lijn. Deze roze lijn gaat via het midden omhoog, waar deze uitmondt in een boogvormig borstelig hengel. Langs de roze lijn bevinden zich kleine uitsteeksels die het licht van de zaal terugkaatsen. Het hengel verbindt de linker- aan de rechterkant. Er is nog een klein hengel bovenop het object, het is paars met drukknopjes in de vorm van hartjes. Aan de linkerkant van het paarse hengel is een koperkleurig belletje en een klein ijzeren kokertje. De hengels verbinden beide kanten aan de bovenkant. De roze lijn aan de zijkanten steekt af tegen het overheersend bruine kleurenpalet. Het vlak aan de voorkant is voorzien van een patroon. In het midden loopt een zwarte streep met daaromheen donkere vlekjes die zich verspreiden over het oppervlak. De ruimte tussen de vlekken wordt opgevuld door licht bruine kleuren die aan de zijkant wit afsteken tegen de roze streep. Het materiaal, net zoals het kleurgebruik, is niet overal gelijk verdeeld. Maar dat zit ook niet in de aard van het beestje. Dit vierkant-ogend object is gemaakt van een kat genaamd Pinkeltje. Een tas gemaakt van kattenbont.¹

¹ Afbeelding 1, *My Dearest Cat Pinkeltje*. Tinkebell. Torch Gallery (2004). Afbeeldingen kunnen geraadpleegd worden in de bijlagen, te vinden in het midden van dit boek.

Inleiding

De proloog omschreef nauwkeurig en zo objectief mogelijk het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* van kunstenaar Tinkebell.² Het kunstwerk heeft door de jaren heen vele soorten reacties van mensen gehad. Om hiervan een beeld te geven, geef ik hieronder twee verschillende soorten reacties op het kunstwerk die op het internet terug te vinden zijn:³

In 2004 maakte Katinka Simonse, beter bekend als Tinkebell, een tas van haar kat. Het kunstwerk gaat door het leven als *My Dearest Cat Pinkeltje*. Katinka of Tinkebell, hoe je haar ook wilt noemen, is een raar wijf. Ze draagt alleen maar roze, gedraagt zich als een kleuter met een hoge stem en is aandachtsgeil. Hoe haalt iemand het in zijn hoofd om te denken dat haar kat depressief is? En nog erger, wat voor monster ben je als je de nek van je eigen kat omdraait? Alsof dat nog niet genoeg is maakte ze er een tas van. Een tas van het bont van haar kat. Deze moordnares kan nu altijd haar kat bij zich dragen. Ze zegt dat ze ontzettend veel van dieren houdt, hoe kan ze dit dan doen? Je kan toch niet zomaar een kat met een koe vergelijken? Er zou van haar een tas gemaakt moeten worden. Ongelofelijk dat zulke mensen op deze aardbol rondlopen.

De andere reactie is van kunstenaar Tinkebell die in verschillende media te vinden is, zoals bij het tv-programma *De Wereld Draait Door*:⁴

² Zie afbeelding 1.

³ Beiden reacties zijn fictief en gebaseerd op de bronnen, zoals reacties op fora, die verder in de scriptie aanwezig zijn.

⁴ "De Wereld Draait Dooj," *Dumpert*, 23 januari 2008, geraadpleegd 14 januari 2017, http://www.dumpert.nl/mediabase/39688/35e35805/de_wereld_draait_dooj.html.

In 2004 maakte Katinka Simonse, beter bekend als Tinkebell een tas van haar kat. Het kunstwerk gaat door het leven als *My Dearest Cat Pinkeltje*. Katinka had Pinkeltje een jaar of twee, maar de kat was depressief. De kat was ernstig getraumatiseerd door zijn vorige eigenaren – de kinderen gooiden Pinkeltje van de trap af, gooiden haar over en weer. Pinkeltje werd een afhankelijkke kat die niet zonder de aandacht van Katinka kon. Maar als zij een moment niet thuis was, gooide ze zichzelf tegen de muur aan. Om Pinkeltje uit haar lijden te verlossen, besloot Katinka om haar nek om te draaien. Deze methode schijnt pijnloos te zijn, in tegenstelling tot een spuitje bij de dierenarts. Omdat Pinkeltje zo graag bij Katinka was, besloot zij om een tas van haar te maken. Dan kan Pinkeltje altijd bij Katinka zijn.

Het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* is provocerend en confronterend, daarom heb ik ervoor gekozen om twee verschillende perspectieven te beschrijven. De beschreven beelden hierboven zijn voorbeelden van reacties die online te vinden zijn. Het laat een contrast zien tussen de toeschouwer en de kunstenaar; het hoofdonderwerp van dit eindwerkstuk. De heftige reacties van de toeschouwers zijn in contrast met de boodschap die kunstenaar Tinkebell wil uitdragen met *My Dearest Cat Pinkeltje*. De naïeve of passieve houding van toeschouwers ten opzichte van huisdieren en dieren in de bio-industrie wordt door Tinkebell aangetoond. Tinkebell stelt met het kunstwerk de vraag waarom het wel maatschappelijk getolereerd wordt om productiedieren zoals varkens en koeien te gebruiken voor consumptie, maar niet een huisdier.⁵ *My Dearest Cat Pinkeltje* heeft de boodschap om een breder bewustzijn bij mensen te creëren. Het kunstwerk geeft de hypocrisie weer in de maatschappij.

⁵ Laura de Jong, "Kunstenaars Tinkebell: 'Mensen wensen mij het allerslechtste toe'," *Volkskrant*, 29 november 2012, geraadpleegd 25 oktober 2016, <http://www.volkskrant.nl/opinie/kunstenaars-tinkebell-mensen-wensen-mij-het-allerslechtste-toe-a3355628/>

Deze hypocrisie heb ikzelf ook ondervonden. Ondanks dat ik vegetarisch eet en bewust probeer te zijn in mijn omgang met de natuur en dieren; behandel ik huisdieren anders dan productiedieren. In het proces van het schrijven van mijn onderzoeksupzet, stuitte ik op een vacature van een stageplek bij Tinkebell. Deze kans heb ik aangegrepen en sinds begin november ben ik elke maandag bij haar op kantoor. Door deze ervaring ben ik nog meer geëngageerd met het onderwerp en beschik ik over meer achtergrondinformatie dat online niet te vinden is.⁶ De opgedane kennis is verwerkt door bijvoorbeeld het inzetten van quotes van Tinkebell. Hiermee probeer ik de kunstenaar op een levendige manier, zoals ik haar ken, een stem te geven in dit eindwerkstuk.

Om het kunstwerk vanuit verschillende perspectieven te kunnen analyseren, heb ik ervoor gekozen om dit vanuit de toeschouwer te doen. *My Dearest Cat Pinkeltje* creëert de mogelijkheid om van een persoon een (actieve) toeschouwer te maken. Door het provocerende uiterlijk wordt er iets aangewakkerd waardoor de toeschouwer zich een mening kan vormen ten aanzien van het kunstwerk. De toeschouwer kijkt ernaar, het maakt emoties los en toeschouwers kunnen hierop reageren. De toeschouwer kan ook inzicht krijgen in wat de kunstenaar met het kunstwerk bedoelt; welke boodschap Tinkebell uitdraagt. Deze wisselwerking tussen het kunstwerk en zijn toeschouwers vormt uiteindelijk een cirkel die begint en eindigt bij *My Dearest Cat Pinkeltje*.⁷ Wat verandert in de cirkel is de positie van het publiek dat toeschouwer is geworden. De hoofdvraag voor deze scriptie is dan ook: Hoe construeert het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* toeschouwerschap?

⁶ Hiermee doel ik op het verhaal van Pinkeltje. Katinka heeft mij uitgebreid vertelt in welke staat zij de kat heeft aangetroffen. Voordat Katinka Pinkeltje adopteerde heette ze Balou, een getraumatiseerde kat. Balou werd, bijvoorbeeld, vaak door de kinderen van het huis van de trap gegooid. Aan de hand van deze informatie is bijvoorbeeld een deel van de inleiding geschreven.

⁷ Afbeelding 2, Renée Klumper, 2017.

Methodiek

Dit eindwerkstuk combineert kennis van de disciplines theaterwetenschappen en filosofie om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Theaterwetenschappen worden veelal gebruikt om theater- en dansvoorstellingen te analyseren, maar in deze scriptie pas ik sommige theorieën toe in het analyseren van het beeldende kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje*. Met de filosofische benadering wordt vooral gekeken naar de context waarbinnen het kunstwerk past en welke betekenis er gegenereerd wordt. Het publiek wordt toeschouwer als het pertinent in aanraking komt met de tentoonstelling van een object. *My Dearest Cat Pinkeltje* komt provocatief en confronterend over op (veel) toeschouwers. Vanuit de theaterwetenschappen kan er gekeken worden naar hoe deze performatieve elementen zijn ingezet, zoals het gebruik van dierlijk materiaal. De combinatie van de twee disciplines, geeft een voorbeeld van hoe een kunstwerk stapsgewijs geanalyseerd kan worden. Hierbij leg ik in dit eindwerkstuk vanuit de esthetische waarde van het kunstwerk een basis van waaruit het publiek onbewust een toeschouwer wordt.

Theoretisch kader

In het eerste hoofdstuk bespreek ik de tijdgeest waarin *My Dearest Cat Pinkeltje* past. De vraag die beantwoord wordt is: Wat is de culturele en maatschappelijke positionering van de toeschouwer? Het gebruik van dieren in kunst is niets nieuws, maar het gebruik van kattenbont op deze expliciete manier wel. Vandaar dat er ook gekeken wordt hoe er in het verleden met dieren in de kunst

is omgegaan. De manier waarop de media en de toeschouwers reageren op het kunstwerk is van belang voor het genereren van betekenis.

Het tweede hoofdstuk stelt de vraag: Welke uiterlijke esthetische kenmerken creëren toeschouwerschap? De filosofische benadering richt zich op de esthetische kenmerken en waardes van *My Dearest Cat Pinkeltje*. Hiervoor wordt eerst de visie 'schoonheid' van Immanuel Kant gebruikt.⁸ Zijn visie zal gebruikt worden in combinatie met de hedendaagse filosoof Rob van Gerwen, om het concept begrijpelijk te maken en kritiek te kunnen uiten.⁹ Door de visie 'schoonheid' toe te passen op het kunstwerk, kan het werk eerst beoordeeld worden als object, zonder hierbij de (morele) boodschap in acht te nemen. Doordat het werk een morele kwestie wil aantonen, worden niet alleen de esthetische kenmerken geanalyseerd. *My Dearest Cat Pinkeltje* wil de toeschouwer interesseren voor de boodschap en geen 'disinterestedness' toepassen, wat Kant als een van de vier eigenschappen voor 'schoonheid' stelt. De esthetische waarde van het kunstwerk kan verschillende betekenissen genereren. Hiervoor wordt de theorie van filosoof Roger Scruton gebruikt.¹⁰ Scruton toont aan dat er perceptuele en verbeeldende krachten in een kunstwerk kunnen zitten.¹¹ De schoonheid van het kunstwerk, de esthetische waarde, laat door het verbeeldingsvermogen een nieuwe werkelijkheid zien aan de toeschouwer. De kennis die wordt opgedaan door het uiterlijk, zorgt voor zowel nieuwe percepties als emoties bij de toeschouwer.

⁸ Immanuel Kant en Pluhar S. Werner, *Critique of Judgment*, (Hackett Publishing: 1987).

⁹ Rob van Gerwen, "Kant's Regulative Principle of Aesthetic Excellence: The Ideal Aesthetic Experience." *Kant-Studien* 86.3, (1995).

¹⁰ Roger Scruton. "In Search of the aesthetic." *The British Journal of Aesthetics* 47.3, (2007).

¹¹ Scruton, p.143-169.

Het derde hoofdstuk gaat in op de emoties en reacties van de toeschouwer, benaderd vanuit de theaterwetenschappen. Er wordt hier antwoord gegeven op de vraag: Op welke verschillende manieren wordt er op de emoties en de reacties van de toeschouwers ingespeeld door *My Dearest Cat Pinkeltje*? Hiervoor heb ik de termen 'focalisatie' en 'absorptie' van Maaïke Bleeker gebruikt.¹² Focalisatie is een concept wat de relatie tussen de positie van het kunstwerk en dat wat er te zien is analyseert.¹³ Dit is van belang omdat: "[...] it allows for an understanding of this interaction as a dynamic process of address and response [...]"¹⁴ Absorptie helpt de toeschouwer om de focaliserende elementen te begrijpen en het in een context te plaatsen. Toeschouwers waarderen eerder opgezette dieren in een museum, dan huisdieren die gebruikt worden voor consumptiedoeleinden. Daarnaast analyseer ik de toeschouwer en zijn emoties aan de hand van de visie die Antonin Artaud uitdraagt over 'wreedheid' in het theater. Volgens Artaud is wreedheid nodig is om in te spelen op de zintuigen van de toeschouwers.¹⁵ Doordat Artaud's concept uit de jaren dertig dateert en zich als een manifest op de theaterbezoeker richt, wil ik voor de basis een hedendaagse theoretica Bleeker gebruiken.

Tot slot worden in hoofdstuk vier beide disciplines gecombineerd om het morele effect van de boodschap van *My Dearest Cat Pinkeltje* op de toeschouwer te analyseren. 'Hoe zorgt het gecreëerde toeschouwerschap voor een moreel bewustzijn?' is de vraag die in dit hoofdstuk beantwoord wordt.

¹² Maaïke Bleeker, *Visuality in the Theatre. The Locus of Looking*, London (Palgrave Macmillan: 2011).

¹³ Bleeker, p.10, 28.

¹⁴ Bleeker, p.10.

¹⁵ Antonius Artaud, "The Theatre and Cruelty," "Theatre of Cruelty (First Manifesto)," "Letters on Cruelty" in *Theatre and its Double*, (Grove Press: 1994).

Filosoof Christopher Hamilton stelt dat een kunstwerk een morele educatie kan hebben.¹⁶ Deze gedachte breng ik samen met het concept 'response-ability' van Hans-Thies Lehmann, dat theaterwetenschapper Nicholas Ridout beschrijft in zijn boek *Theatre and Ethics*.¹⁷ 'Response-ability' stelt dat de wereld niet kan veranderen, maar door een kunstwerk de perceptie van de toeschouwer wel. Beide vakgebieden gaan in op het bewustzijn en de perceptie van de toeschouwer.

In dit eindwerkstuk stel ik, dat het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* voor veel zichtbare ophef zorgt bij de toeschouwers. Het belangrijkste middel hiervoor is het provocerende esthetische uiterlijk dat performatieve elementen bezit. Door de performatieve elementen worden de zintuigen en emoties van het publiek aangewakkerd, waardoor zij toeschouwers worden. De morele boodschap laat de toeschouwers nadenken over hoe zij hierop kunnen reageren en handelen.

¹⁶ Christopher Hamilton, "Art and Moral Education" in *Art and Morality*, (Routledge: 2006).

¹⁷ Nicholas Ridout. *Theatre and ethics*. (Palgrave Macmillan: 2009).

Hoofdstuk 1

Culturele en maatschappelijke positionering.

Mijn haartjes weerkaatsen zo mooi in het licht van het museum. Stuk voor stuk roepen ze: "Gelukkig besta ik nog!" Wat ben ik blij dat mijn haartjes lekker bij elkaar zijn gebleven, en niet zijn verwerkt in een kwast. Nu heb ik de elegante uitstraling en vorm van een tas! Wat veel mensen misschien niet gelijk zien, is dat Pinkeltje, de kattentas, zich alleen maar probeert te identificeren met de andere handtassen om haar heen die van koeienhuiden zijn gemaakt. Als ze zich zo stil en mooi mogelijk houdt, zullen mensen misschien niet het verschil zien en haar ook als tas willen hebben.¹⁸

22

Een analyse van het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* omvat meer dan alleen een uiterlijke beschrijving van het werk. Uiteraard is deze beschrijving van belang voor een goede beeldvorming, maar de contextuele analyse plaatst het werk in de tijdgeest. Door de connotaties die mensen hebben wordt er betekenis teweeggebracht. Om de context waarbinnen het kunstwerk valt te omschrijven, zal ik eerst kijken naar hoe er in de kunst om wordt gegaan met het gebruik van dierlijke lichamen. De manier, waarop mensen en de media hierop reageren, heeft invloed op de betekenis die het kunstwerk genereert. Op de betekenisgeving van en reacties op het kunstwerk, zal in de volgende deelvraag worden ingegaan. De reacties en betekenissen die de toeschouwers aan de tas toekennen, zijn veelal van mensen uit de Westerse maatschappij. In de zuidelijke provincies van China is het bijvoorbeeld normaal om een kat te eten.¹⁹

¹⁸ De cursieve teksten aan het begin van elk hoofdstuk zijn fictief en door mijzelf geschreven, vanuit het fictieve personage 'Pinkeltje de Kat'. Hiermee probeer ik door een ander format het provocerende karakter weg te nemen van het kunstwerk, waardoor het kunstwerk meer bekeken kan worden vanuit de boodschap die het uitdraagt.
¹⁹ Desiree Hoving, "7 huisdieren die gewoon worden opgegeten," *Quest*, 18 februari 2013, geraadpleegd 14 december 2016, <http://www.quest.nl/artikel/7-huisdieren-die-gewoon-worden-opgegeten>.

De betekenis die gegeven zou worden vanuit de Chinese cultuur zou enorm kunnen verschillen van de Westerse, door de connotatie die gegeven is aan dieren. Een tas gemaakt van koeienhuid zou in India opgevat kunnen worden als provocerend, omdat koeien als heilige dieren worden beschouwd in de Hindoeïstische cultuur.

Dieren in de hedendaagse maatschappij

De tas werd tentoongesteld in 2004 door kunstenaar Tinkebell. Aan de hand van haar kunstwerk heeft zij op 20 januari 2005 een workshop gegeven hoe je van je kat een tas kunt maken.²⁰ Deze workshop was een van de oorzaken waardoor haar kunstwerk viraal is gegaan. Deze workshop zorgde voor zoveel aandacht, dat ze uiteindelijk een nieuw kunstwerk maakte in de vorm van een boek, *Dearest Tinkebell* (2009), met daarin alle haatdragende e-mails en opmerkingen die zij ontvangen heeft.²¹ Het was bijzonder dat *My Dearest Cat Pinkeltje* "viraal" ging, want het internet was toen nog niet zo gericht op het sociale aspect als nu. Het internet verschaftte vooral informatie aan de lezer, als een eenzijdige informatiestroom. In 2006 lag de nadruk nog niet zo erg op de bio-industrie, maar het feit dat een dier gedood was om een punt te maken zorgde voor veel commotie. Tinkebell leek met haar kunstwerk haar tijd vooruit te zijn.

In de hedendaagse maatschappij is er, daarentegen, veel aandacht voor de consumptiemaatschappij, met de nadruk op de bio-industrie. In documentaires zoals *Cowspiracy: The Sustainability Secret*, worden dieren bekeken vanuit hun welzijn en hun impact op het milieu.²²

23

²⁰ TINKEBELL, *Hoe maak je van je kat een tas?*, Paradiso, Amsterdam, 20 februari 2005.

²¹ K. Tinkebell, Coralie Vogelaar, *Dearest Tinkebell*, (WBOOKS: 2009). Afbeelding 2.

²² Kip Andersen Kuhn Keegan, *Cowspiracy: The Sustainability Secret*, AUM Films & first spark media, (2014).

De documentaire probeert mensen bewust te maken van de vlees- en visindustrie. De dieren in de bio-industrie worden als productiedieren gezien, waardoor mensen waarschijnlijk ook makkelijk genoeg nemen met een tas gemaakt van koeienhuid.

Dieren in de kunst

Dieren worden al eeuwenlang gebruikt als onderdeel in de kunst.

Dieren kunnen zich manifesteren als haar in een verfkwas, de huid van een trommel, maar ook opgezette dieren zoals beeldend kunstenaar Damien Hirst laat zien.²³ De materiaalkeuze waaruit een kunstwerk bestaat is bepalend voor zowel de esthetiek als de ethiek van het werk. In sommige gevallen wordt het werk geaccepteerd, ondanks het gebruik van dierlijke lichamen, en in andere gevallen wordt het werk opgevat als provocerend. In het geval van de kattentas, wordt het werk veelal opgevat als provocerend. Dit komt terug in de hoeveelheid haatdragende reacties die Tinkebell heeft ontvangen.²⁴

Volgens Karin Andersen zijn dieren steeds prominenter aanwezig in de huidige kunstwereld. Dit is een signaal voor: "[...] an existential void that affects the urbanized and globalized western society."²⁵ Mensen leven in een 'lege', verstedelijkte en geglobaliseerde Westerse samenleving, waarin de vertegenwoordiging van dieren een leegte opvult.

In de hedendaagse kunst worden dieren veelal ingezet om de huidige maatschappij en mens ter discussie te stellen. Dit is bijvoorbeeld ook te zien bij de Chileense kunstenaar Marco Evaristti die tien goudvissen in tien blenders tentoonde.²⁶ Hij wilde met het interactieve kunstwerk *Helena* laten zien hoe de wereld is bevolkt door moralisten, sadisten en voyeurs. "De voyeurs kijken toe, de sadisten doden. De groep moralisten, die klaar staan met de opgeheven vinger, is het grootst".²⁷ Het gebruiken van dierlijke lichamen of -onderdelen om een maatschappelijk punt te maken is geen nieuw fenomeen, maar de reacties op kunstwerken wordt meer zichtbaar door deelname aan sociale media en internetfora. De relatie tussen het onderwerp en de materiaalkeuze is bepalend voor de reactie van de toeschouwer. Hierbij valt te denken aan de geaccepteerde kunstvorm van taxidermie bij natuurmuseum. Het gebruik van dierlijke lichamen in een andere context zorgt ervoor dat de relatie tussen het object en het onderwerp verandert voor de toeschouwer. Met *My Dearest Cat Pinkeltje* wil Tinkebell mensen aan het denken zetten over de bio-industrie en de consumptiemaatschappij. Zij plaatst het gebruik van dierenlichamen in de consumerende Westerse maatschappij in een andere context.

²³ *The Physical Impossibility of Death in the Mind of Someone Living*, Damien Hirst. Tate Modern, London, United Kingdom, (1991). Afbeelding 4.

²⁴ Sophia Anastasia, "De Magische Manipulatie van Tinkebell," *Artbysophia*, 15 januari 2013, geraadpleegd 15 januari 2017, <https://artbysophia.wordpress.com/2013/01/15/kunst-en-de-magie-van-tinkebel/comment-page-1/>. Afbeelding 5.

²⁵ Karin Andersen en Luca Boichicchio, "The Presence of Animals in Contemporary Art As a Sign of Cultural Change," in *Forma. Revista D'Humanitats*, Vol. 6, (December 2012), p.13.

²⁶ *Helena*, Marco Evaristti, Trapholt Art Museum, (2000). Afbeelding 6.

²⁷ Petra Sjouwerman, "Goudvissen in blender mag in Denemarken," *Trouw*, 20 mei 2003, geraadpleegd op 13 december 2016, <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1777745/2003/05/20/Goudvissen-in-blender-mag-in-Denemarken.dhtml>.

Deelconclusie

De context beïnvloedt hoe de toeschouwer het kunstwerk opneemt. De context heeft ook te maken met de tijdgeest. Decennia geleden werd het als normaal gezien om dieren te gebruiken voor en door de kunst. Dieren worden nu eerder ingezet als provocatie, voor het duiden van een moreel dilemma, of om een maatschappelijk debat aan te wakkeren; zoals bij Hirst, Evaristti en Tinkebell. In 2004 werd de tas ervaren als een schokkend en provocerend kunstwerk.

26

De zichtbare reacties van mensen op het internet waren geschokt en woedend door het gebruik van kattenbont. Op de specifieke esthetische kenmerken van deze tas zal ik dieper ingaan in het volgende hoofdstuk.

Ik begrijp ook wel waarom mensen schrikken als ik mijn kat dood, vil en er een tas van maak, maar wat ik in feite doe, is de werkelijkheid uitvergroten. Kijk hier eens naar, en bedenk daarna wat je aan je eigen arm hebt hangen. Is die leren tas dan niet een stuk dood dier? Denk daar eens bewuster over na. Iets weten is namelijk iets anders dan iets bewust ervaren. Als mensen zich onprettig voelen door mijn werk, is dat voor mij ook een bevestiging van mijn gelijk: zie je wel, ik had gelijk, hier is dus echt iets mis. Dierenliefde is vaak hypocriet en egocentrisch. Dat probeer ik duidelijk te maken, door dingen in een andere context te plaatsen.²⁸

²⁸ Arjen Visser, "Katinka Simonse: Je kunt me niet negeren, ik besta," *Trouw*, 9 maart 2013, geraadpleegd 3 januari 2017, <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/3406537/2013/03/09/Katinka-Simonse-Je-kunt-me-niet-negeren-ik-besta.dhtml>.

Hoofdstuk 2

Schoonheid als esthetisch kenmerk om toeschouwerschap te creëren.

Ze is blij met de subtiele, doch zichtbare roze strepen tussen haar vacht door. De strepen begeleiden de haren naar beneden en weer omhoog. Ze geven structuur en houvast aan het kleurrijke en chaotische uiterlijk. Door haar mooie glimmende vacht zien de mensen niet gelijk dat ze een tweede leven heeft gekregen. Ze is nu een tas! Een tas die overal mee naartoe genomen kan worden. Jammer dat sommige mensen niet lang genoeg kijken om de roze details te zien. Zelfs mijn halsbandje heeft een tweede leven gekregen als hengsel! Pas wanneer mensen langer kijken, zien ze de toegevoegde roze details. "Maar wacht even", denken de mensen, "... is dit eigenlijk wel een tas? Zie ik nu een tas, of is het de representatie van een tas? In welke werkelijkheid worden tassen gemaakt van katten?"

Dit hoofdstuk behandelt de vraag welke uiterlijke esthetische kenmerken toeschouwerschap creëren bij *My Dearest Cat Pinkeltje*. Deze vraag wil ik door middel van verscheidene filosofen beantwoorden. Mensen willen dat een kunstwerk ons denken in beweging brengt en houdt, volgens filosoof Rob van Gerwen.²⁹ Hiervoor is het van belang zich te verdiepen in de esthetische ervaring, omdat hierin de relatie tussen schoonheid en kennis naar voren komt.³⁰ Zodoende zal het uiterlijk van *My Dearest Cat Pinkeltje* worden geanalyseerd aan de hand van de filosofie van Kant over 'schoonheid'. In zijn filosofie belicht hij voornamelijk de esthetische kenmerken, waardoor er niet naar de betekenis van het kunstwerk wordt gekeken.

²⁹ Rob van Gerwen, en Meppel Boom, *Kennis in schoonheid: Een inleiding in de moderne esthetica*, (Boom Uitgevers Amsterdam: 1992).

³⁰ van Gerwen, 1992, p.12.

Voor de koppeling van de schoonheid en kennis richt ik me op de theorieën van Van Gerwen. Doordat het kunstwerk een provocerend karakter heeft, door het gebruik van kattenbont, zal ik dieper ingaan op de verschillende betekenissen van schoonheid aan de hand van filosoof Scruton.

Schoonheid waarderen zonder betekenis te geven

De reden dat er onderzoek gedaan wordt naar de esthetische kant van het kunstwerk, is omdat het kunstwerk ook bekeken kan worden aan de hand van de uiterlijke kenmerken zonder een oordeel over de betekenis van het kunstwerk te geven. Het kunstwerk toont in zijn uiterlijke vertoning de kennis van ambachtelijke werk, door het gebruik van kattenbont. Men kan het werk waarderen om de uren ambacht en kunde die erin zitten. *My Dearest Cat Pinkeltje* hoeft niet als 'mooi' ervaren te worden, maar kan wel om zijn esthetische eigenschappen erkend en gewaardeerd worden.

Kant is geïnteresseerd in de oordelen over schoonheid en het uitleggen daarvan en niet zo zeer in de smaak van mensen. In zijn boek *Critique of Judgement* beargumenteert Kant hoe mensen met oordelen omgaan.³¹ Kant noemt de esthetische oordelen ook wel de 'judgements of taste' en merkte op dat ondanks dat deze [oordelen] gebaseerd zijn op de subjectieve gevoelens van een individu, deze ook een universele validatie claimen, aldus van Gerwen:

According to Kant then, judgements of taste, which make up the core of aesthetic discourse merely have as their determining ground the pleasure we feel about the subjective finality of our

³¹ Kant, 1987.

aesthetic experience. Nevertheless they involve a claim to universal validity, which suggests a standard of taste.³²

30 Het oordelen over smaak valt samen met het plezier wat de toeschouwer uit de esthetische ervaring haalt. Het esthetische plezier komt voort uit de balans tussen het verbeeldingsvermogen en het begrijpen van een object, volgens filosoof Anthony Savile.³³ Het kunstwerk hoeft niet pleasurable voor de toeschouwer te zijn om als een (goed) esthetisch werk beschouwd te worden. De esthetische waardering van het kunstwerk bevindt zich in de reflectie van onze goedkeuring van harmonische vormen die spreken tot onze verbeelding en begrip, stelt Kant.³⁴ Het gaat er bij mensen om hoe zij kunstwerken die zij zintuigelijk waarnemen, categoriseren. Volgens filosofiewetenschapper Cynthia Freeland stelt Kant dat esthetiek ervaren kan worden wanneer een zintuigelijk object onze emoties, intellect en verbeeldingsvermogen stimuleert.³⁵ Het kattenbont wekt een verontwaardiging op omdat mensen huisdieren meer waarderen dan productiedieren. Daarnaast ziet men nog steeds de vormen van een tas, waardoor het uiterlijk het verbeeldingsvermogen stimuleert. Van Gerwen beargumenteert dat mensen:

[...] de esthetische ervaring het beste kunnen typeren enerzijds als een absolute relativering van onze kennisclaims en betekenissen, d.w.z. als een thematisering van de begrenzingen daarvan [...], maar anderzijds evenzeer als een thematisering van de vermogens van de mens om met [sic] cultuurproducten betekenis op te roepen.³⁶

³² van Gerwen, 1995, p.332.

³³ Anthony Savile, "Kant and the Ideal of Beauty", in *Art and Morality*, (Routledge: 2006), p.185.

³⁴ Idem.

³⁵ Cynthia A. Freeland, *But is it art?: An introduction to art theory*, USA, (Oxford University Press: 2001), p.14.

³⁶ Van Gerwen, 1992, p.224.

De toeschouwer kan relativiseren en connotaties hebben bij een kunstwerk, daardoor kunnen er betekenissen opgeroepen worden door de esthetische ervaring. *My Dearest Cat Pinkeltje* stimuleert, door haar uiterlijk, de zintuigen van de toeschouwer. Hierdoor kan een kunstwerk verschillende betekenissen genereren, aldus filosoof Roger Scruton: "[...] the way of perception and the way of imagination."³⁷ Perceptuele interpretatie laat het object zien zoals het is; een tas gemaakt van een kat. Dit kan, daarentegen, ook laten zien dat iemand een kat heeft gebruikt voor haar bont om er een tas van te maken. Het verbeeldingsvermogen laat bijvoorbeeld in een schilderij een gezicht zien, in plaats van alleen een palet aan kleuren. Het belangrijkste is, volgens Scruton, dat de verbeeldingskracht twee beelden op hetzelfde moment kan laten zien.³⁸ Deze visuele ervaring bevat een narratief, die alleen gerepresenteerd wordt door de afbeelding: "There is no other access to the story, no fact of the matter which can be approached independently, no way of discarding the picture and dealing directly with the world - the picture is the world."³⁹ Het kunstwerk vertelt niet de letterlijke waarheid maar de 'truth-to-life'; de mogelijkheid om het object te presenteren en geloofwaardig te blijven. De tas presenteert zichzelf niet als alleen tas, maar als een tas die gemaakt is om de waarheid te laten zien; hoe dieren gebruikt worden om te voldoen aan de consumerende behoefte van mensen. Doordat de tas de esthetische harmonische vormen en ambacht heeft van een normale tas, blijft zij geloofwaardig en aantrekkelijk door het verbeeldingsvermogen.

³⁷ Scruton, p.246-247.

³⁸ Scruton, p.247.

³⁹ Idem.

Een esthetisch oordeel

Een esthetisch oordeel komt tot stand door middel van subjectieve oordelen van de zintuigen van mensen. Kant vond paradoxaal genoeg smaak geen subjectief principe; smaak is *common sense* en meer een ideale norm.⁴⁰ Hij richt zich hierbij op de redelijkheid van het oordeel van mensen. Daarnaast constateert Kant dat er vier eigenschappen zijn voor esthetische oordelen van 'schoonheid': 'disinterestedness', 'purposeless finality', 'universal though conceptless pleasure' en 'necessity'.⁴¹ Freeland stelt dat: "He [Kant] aimed to show that good judgements in aesthetics are grounded in features of artworks themselves, not just in us and our preferences."⁴² Dit komt terug in de vier eigenschappen; doordat de toeschouwer het kunstwerk alleen om zijn esthetiek moet waarderen, volgens Kant. Dit is zonder een verdere waarde van de boodschap, functie of genot dat het kunstwerk geeft. De schoonheid van een kunstwerk moet beoordeeld worden los van de verdere functie. De reactie op het kunstwerk moet van 'disinterestedness' getuigen, zo stelt Scruton:

Kant argued that disinterestedness must remain indifferent to the real existence of the object of interest, and fictions give a good example of what this might mean—though not an example that would have appealed to Kant, since they have, for him, at best 'dependent' beauty, and are only impure examples of the aesthetic.⁴³

Een object dat belangeloos is, moet onverschillig blijven voor het werkelijke bestaan van het object van belang. Nu is het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* niet belangeloos wanneer er verder wordt

gekeken naar alleen het esthetische aspect. Hiermee valt het kunstwerk ook niet onder de pure schoonheid, zoals Kant deze beschrijft. Er zou niet voor een enkele soort betekenis van kunst moeten zijn, maar een begrip voor de objecten die de toeschouwer esthetisch waardeert. Het verbeeldingsvermogen is hierbij van belang, omdat de toeschouwer op die manier ook alleen naar de esthetische kant van het kunstwerk kan kijken.

Van Gerwen argumenteert dat een kunstwerk geen uitdaging meer biedt als het naar tevredenheid omschreven kan worden, of als elke beschrijving frustreert.⁴⁴ Om deze reden is Kant van belang voor het esthetische oordeel van *My Dearest Cat Pinkeltje*. Schoonheid, volgens Kant, sluit aan op het ambachtelijke en esthetische aspect van het kunstwerk, daarentegen vormt de tas een contrast met zijn opvatting over kunst. Tinkebell heeft een concrete boodschap die zij wil communiceren, waarmee de tas van 'interestedness' spreekt in plaats van 'disinterestedness'. De tas is een representatie van een tas; het is deze die de aandacht van de toeschouwer trekt. Deze representatie werkt op de emoties van de toeschouwer, omdat deze door middel van het gebruik van kattenbont de toeschouwer op de bio-industrie en de consumptiemaatschappij wijst. Het is een representatie van de Westerse standaarden ten opzichte van de omgang met dieren.

⁴⁰ van Gerwen, 1995, p.334-335.

⁴¹ Idem.

⁴² Freeland, p.10.

⁴³ Scruton, p.247.

⁴⁴ van Gerwen, 1995, p.12.

Deelconclusie

Samengevat is de reden om kunst eerst vanuit het esthetisch aspect te bekijken om de relatie tussen schoonheid en kennis aan te tonen. Het uiterlijk van een kunstwerk hangt samen met de betekenis en daarmee de morele boodschap. Kant's visie op schoonheid laat zien dat een kunstwerk door harmonische vormen en universele validatie kan spreken tot verbeelding en begrip. De verbeeldingskracht van *My Dearest Cat Pinkeltje* is dat wat inspeelt op de zintuigen van de toeschouwer. Het kunstwerk is een representatie van een tas. Door de boodschap die *My Dearest Cat Pinkeltje* bij zich draagt, valt het kunstwerk niet onder de vier eigenschappen die Kant benoemt. Er is sprake van 'interestedness' wat een nieuwe werkelijkheid creëert voor de toeschouwer. Het dierlijk materiaal dat gebruikt is kan vanuit een andere invalshoek bekeken worden, wat ruimte creëert voor de toeschouwer om de boodschap te ontvangen. In dit hoofdstuk ben ik ingegaan op het belang van de toeschouwer, maar nog niet op hoe het kunstwerk inspeelt op emoties. Hier ga ik het volgende hoofdstuk op in.

Ik geloof niet dat mensen geshockeerd raken van mijn werk, maar van de werkelijkheid. Mijn werk toont dat.⁴⁵

⁴⁵ 4Art, "Hedendaagse Kunst - TINKEBELL," AVRO, 8 januari 2013, geraadpleegd op 23 december 2016, http://web.avrotros.nl/kunstuur/Player/Kunstuur_20130105_4art/, 00:17:14.

Hoofdstuk 3

Het inspelen op de emoties en reacties van de toeschouwers door *My Dearest Cat Pinkeltje*.

Wat raar eigenlijk, ik heb zo'n enorme boodschap bij me, maar ik voel zo licht. In mijn buidel zit verder ook niet echt iets. Zal ik mijn boodschap dan op mijn vacht dragen? Hoe kan dat dan, ik ben helemaal mooi hergebruikt, hoe kunnen mensen nou boos op mij zijn? Ik probeer alleen maar te stralen in dit mooie licht. Ik kan zelfs eindelijk mijn eigen staart aanraken zonder hiervoor rondjes te moeten rennen. Jammer dat ik in een glazen hokje sta, ik zou zo graag gedragen willen worden net zoals Berta 372-09, daar aan de schouder van die mevrouw met de enorme frons die loopt te smiespelen tegen haar buurvrouw.

My Dearest Cat Pinkeltje kan benaderd worden vanuit een functioneel oogpunt, omdat het een tas is. Een tas die weliswaar harig is, met roze details, maar de functie heeft om spullen erin op te bergen die je mee wilt nemen.⁴⁶ Men kan de tas aan de hengsels vasthouden of op de schouder laten rusten. De vraag is alleen: Hoe kan een kunstwerk dat de uiterlijke kenmerken van een tas heeft, van een individu een toeschouwer maken? Op welke verschillende manieren er op de emoties en de reacties van de toeschouwer wordt ingespeeld door *My Dearest Cat Pinkeltje* staat in dit hoofdstuk centraal. Hiervoor zal ik eerst het begrip 'toeschouwer' definiëren. Vervolgens ga ik in op de performatieve elementen van het kunstwerk, aan de hand van de begrippen 'focalisatie' en 'absorptie'. Vanuit deze begrippen pas ik Artaud's concept van 'wreedheid' toe op de emoties van de toeschouwers en hun reacties op het kunstwerk.

⁴⁶ Van Dale, betekenis 'tas', geraadpleegd 13 december 2016, <http://vandale.nl/opzoeken?pattern=tas&lang=nn>.

Definitie van 'toeschouwer'

Belangrijk is dat een toeschouwer altijd zijn eigen connotaties zal behouden, met betrekking tot het getoonde kunstwerk.

Theaterwetenschapper Helen Freshwater zegt hierover:

It is important to remember that each audience is made up of individuals who bring their own cultural reference points, political beliefs, sexual preferences, personal histories, and immediate preoccupations to their interpretation of a production.⁴⁷

Het zich bewust zijn van de verschillende maatschappelijke en historische achtergronden van het publiek wordt daarom ook in dit eindwerkstuk meegenomen. Bleeker beargumenteert dat de term 'spectator' niet accuraat genoeg is, als het gaat om een actieve toeschouwer: "The disadvantage of the word 'spectator', however, is that it has come to be associated with passivity, the onlooker at a spectacle, gaping at the given to be seen [...]".⁴⁸ Dit eindwerkstuk benadert de toeschouwer dan ook als iemand die actief kan reageren op het kunstwerk. Bleeker noemt de toeschouwer de 'seer' en haar definitie hiervan zal ik hanteren voor het begrip toeschouwer:

The seer is someone who sees things that are not there: future things, absent things. Seeing always involves projections, fantasies, desires and fears, and might be closer to hallucinating than we think.⁴⁹

Het begrip 'seer' erkent dat een toeschouwer altijd kijkt naar wat er te zien is, met zijn of haar eigen connotaties, maar erkent ook dat de toeschouwer de mogelijkheid heeft om op een nieuwe manier de

⁴⁷ Helen Freshwater, *Theatre and audience*, (Palgrave Macmillan: 2009), p.6.

⁴⁸ Bleeker, p.18.

⁴⁹ Idem.

ogen te openen.⁵⁰ Door de context te begrijpen waarin het publiek zich bevindt kan een kunstenaar beter inspelen op de zintuigen en emoties van het publiek. De toeschouwer wordt zintuigelijk en emotioneel gestimuleerd door het kunstwerk. Hierdoor wordt er van een individu een toeschouwer gemaakt en wordt er toeschouwerschap geconstrueerd.

Het inzetten van performatieve middelen

38

My Dearest Cat Pinkeltje heeft een provocerende boodschap, wat voor veel emoties zorgt bij de toeschouwer. Om deze emoties te realiseren zijn er verschillende performatieve middelen gebruikt. De basis om deze middelen te analyseren zijn de begrippen 'focalisatie' en 'absorptie'. Focalisatie, zo beschrijft Bleeker, is de relatie tussen de positie van het kunstwerk en wat er te zien is.⁵¹ Focalisatie nodigt de toeschouwer uit om in de wereld te stappen die de kunstenaar heeft gecreëerd en hierbij een standpunt in te nemen. Bleeker stelt dat focalisatie effect heeft op hoe de toeschouwer kijkt naar de wereld van de kunstenaar:

Focalization helps to clarify how such subjective positions implied within the address presented to us by, for example, a theatre performance, invite us to take up these positions identifying with the point of view they presented us with.⁵²

Zoals hierboven wordt uitgelegd zorgt focalisatie ervoor dat de toeschouwer naast zijn eigen subjectiviteit ook de boodschap van de kunstenaar tot zich kan nemen. De toeschouwer kan zich meer in de wereld van de kunstenaar inleven. Het gebruik van dierlijke lichamen

⁵⁰ Bleeker, p.18.

⁵¹ Bleeker, p.28.

⁵² Idem.

in een andere context zorgt ervoor dat de relatie tussen het object en het onderwerp veranderd wordt voor de toeschouwer. Bleeker noemt dit fenomeen de 'external focaliser'.⁵³ Hierdoor accepteert een toeschouwer *My Dearest Cat Pinkeltje* niet, maar wel een ijsbeer die door middel van taxidermie in een natuurmuseum staat.

Absorptie helpt om de focaliserende kwaliteiten van Tinkebells' kunstwerk te begrijpen. De toeschouwer kan een houding aannemen ten opzichte van de visie die de kunstenaar wil vertellen. De visie verwijst naar de positie van een onderwerp, in dit geval het gebruik van dierlijke lichamen in de consumptiemaatschappij, binnen het kader waarin het kunstwerk aan de toeschouwer wordt tentoongesteld. Volgens Bleeker is absorptie van essentieel belang:

This position mediates the relationship between an actual seer and what is seen. [...] Absorption describes the context in which the seer takes up the position or point of view presented to him or her, and does so without giving it a second thought.⁵⁴

Doordat absorptie de context van het kunstwerk beschrijft, kunnen de toeschouwers een gevoel van nabijheid, directheid en dringendheid ervaren.⁵⁵ Door twee alledaagse objecten samen te voegen – een huiskat en een handtas – nodigt Tinkebell de toeschouwer uit om in haar wereld te stappen door middel van *My Dearest Cat Pinkeltje*. De absorptie zorgt voor de herkenning van de tas, maar door het kattenbont te herkennen is er vervreemding en afschuif. Dit contrast heeft een provocerend en reflectief effect op de toeschouwer. De toeschouwer wordt zich ervan bewust gemaakt dat er twee verschillende werelden zijn: de werkelijkheid waarin de

⁵³ Bleeker, p.33.

⁵⁴ Idem.

⁵⁵ Idem.

39

toeschouwer zich bevindt en de wereld van het kunstwerk.

Beide werelden hanteren een ander point of view. Door middel van focalisatie en absorptie wordt de toeschouwer mee genomen in het perspectief van Tinkebell.

Ik laat een stukje van de werkelijkheid zien, en die is nu eenmaal controversieel. Ik maak eigenlijk slechts kopieën, ik haal een stukje werkelijkheid uit de context.⁵⁶

⁵⁶ de Jong, 2012.

Inspelen op emoties door wreedheid

Het contrast tussen de twee werelden door middel van herkenning en vervreemding, zorgt ervoor dat er wordt ingespeeld op de emoties van de toeschouwers. Theatermaker Artaud stelde dat de zenuwen en het hart van de mensen geraakt moet worden door hen uit te nodigen in de wereld van de kunstenaar. Hierdoor is het uiterlijke vertoon van belang. Artaud beargumenteerde dat het publiek eerst met haar zintuigen moet voelen, voordat zij begrip van de betekenis kan tonen.⁵⁷ In zijn boek *Theatre of Cruelty* beargumenteerde hij dat men toevlucht zou moeten nemen naar het massale spektakel. Dit spektakel geeft hart en zintuigen een concreet beeld waarvoor men al zijn zintuigen nodig heeft. Beelden, met name provocatieve beelden, werken op de zintuigen en de zenuwen van het publiek, waaruit toeschouwerschap ontstaat. Hierbij maakt het geen verschil of de toeschouwer deze beelden veracht of omarmt; het feit dat hun zintuigen zijn geprikkeld en geactiveerd maakt hen toeschouwers. Dit kan hun ogen openen om *My Dearest Cat Pinkeltje* te bekijken vanuit hun emoties, in plaats van alleen het kijken naar een tas.

Om aan te tonen hoe Artaud's visie effect heeft gehad op de toeschouwers die naar *My Dearest Cat Pinkeltje* keken, is de workshop die Tinkebell in 2005 gaf van groot belang. Tinkebell probeerde door middel van *My Dearest Cat Pinkeltje* de toeschouwer, waarmee zij hen haar visie op de Westerse consumptiemaatschappij gaf. De wereld waarin zij haar depressieve kat Pinkeltje een tweede leven gaf door hem te transformeren naar een gebruiksvoorwerp die overal mee naartoe genomen kan worden, net zoals andere (productie) dieren hiervoor gebruikt worden.

⁵⁷ Artaud, p.85.

De boodschap die Tinkebell wil uitdragen wordt door sommige toeschouwers niet meer gehoord. Toeschouwers zijn gefixeerd op het beeld van een tas gemaakt van Pinkeltje de huiskat. De vacht kan gezien worden als een theateraal apparaat. Bleeker zegt hierover dat: "The theoretical apparatus as 'vision machine' stages ways of looking that respond to a particular culturally and historically specific spectator consciousness."⁵⁸ De tas is een 'vision machine' geworden en laat een andere werkelijkheid zien, in de huidige werkelijkheid. Doordat Tinkebell de werkelijkheid uit zijn context haalt, speelt deze in op het bewustzijn van de toeschouwer. Artaud stelt dat het noodzakelijk is om wreedheid en terreur in kunst te verwerken. Zo speelt de kunstenaar in op de zintuigen van de toeschouwer en wordt het publiek met alle mogelijkheden geconfronteerd.⁵⁹ Zelfs als het publiek zich niet kan identificeren met wat er getoond wordt en zich vervreemd voelt van het onderwerp, maken zij een vergelijking met hun eigen leefomgeving, gevoelens en principes. Door deze vervreemding en wreedheid wordt toeschouwerschap geconstrueerd.

Reacties op *My Dearest Cat Pinkeltje*

Doordat een toeschouwer subjectief kijkt, zijn er verschillende soorten emoties en daarbij behorende reacties mogelijk op het kunstwerk. De boodschap van Tinkebell is evident: ze stelt de vraag waarom het wel maatschappelijk geaccepteerd is om productiedieren zoals varkens en koeien te fokken, doden en gebruiken voor consumptie, maar niet een huisdier. De wreedheid van *My Dearest Cat Pinkeltje* maakt veel emoties los, waardoor sommige toeschouwers de boodschap niet of nauwelijks zien of horen.

⁵⁸ Bleeker, p.9.

⁵⁹ Artaud, p.86

De zintuigen van de toeschouwers die het kunstwerk omarmen, worden positief geprikkeld. Daarnaast zijn er de mensen die het kunstwerk als negatief ervaren en hier boos, woedend of gefrustreerd van (kunnen) raken. Vanuit deze twee basis-reacties kan er passief of actief gereageerd worden door de toeschouwers.

De meest zichtbare reactie is de negatief actief reagerende toeschouwer. Duizenden woedende reacties uit de hele wereld stroomden binnen op de website en de e-mail inbox van Tinkebell.⁶⁰ Er was weinig begrip voor de dubbele moraal die Tinkebell wilde laten zien. Reacties waarin mensen Tinkebell dood wensten, haar een dierenbeul noemden, haar beoordeelden op haar uiterlijk, haar niet serieus namen, haar beroep en werken in twijfel trokken maar bovenal de boodschap van *My Dearest Cat Pinkeltje* tegen haar keerden. Het internet staat vol met haatdragende blogs, recensies, Facebook-pagina's, krantenartikelen, nieuwsuitzendingen, brieven en Twitter-berichten.⁶¹

⁶⁰ Patrick Meershoek, "Dear Tinkebell, ik hoop dat je sterft," *Het Parool*, 20 mei 2009, geraadpleegd 5 januari 2017, <http://www.parool.nl/kunst-en-media/-dear-tinkebell-ik-hoop-dat-je-sterft-a243832/>.

⁶¹ Zie afbeeldingen 5, 7 en 8.

In het begin schrok ik nog wel van de reacties. Sommige zijn echt heel heftig. Later was ik vooral verbaasd over de hoeveelheid hatemail. Het hield maar niet op. Het hoort ook bij mijn werk. Ik gebruik controversieel materiaal. Ik zet het heel bewust in.⁶²

De positief actieve toeschouwer daarentegen is veelal de persoon die over de boodschap wil nadenken. Er zijn ook positieve berichten geweest richting Tinkebell, deze zijn alleen vaak privé gemaald. Op een enkeling na is er op het internet geen positieve reactie te vinden.⁶³ Daarentegen is er wel een petitie tégen de bio-industrie in plaats van Tinkebell.⁶⁴ Daarnaast zijn er verscheidene personen die het voor Tinkebell opnemen op fora zoals Dumpert.⁶⁵

Deelconclusie

Uit dit hoofdstuk blijkt dat het publiek de wereld om zich heen en zijn relatie ten opzichte van de kunstenaar vergeet en alleen nog maar het kunstwerk ziet. Het ziet de wereld vanuit het perspectief van Tinkebell, waarbij hij voor een moment alleen maar kan refereren aan zijn huiskat of die van de burens. Het contrast tussen de twee werelden speelt in op de emoties van de toeschouwers, door zowel herkenning als vervreemding door absorptie. Sommige toeschouwers reageren negatief, anderen positief. De vraag is wat er verder gebeurt met de boodschap die Tinkebell uit wil dragen. Als zij actief (negatief) reageren, uiten zij dit vaak op het internet door medestanders te vinden of zich persoonlijk tegen Tinkebell uit te laten. De positief gestemden zijn kalmer en laten minder van zich horen. Wat doen zij met de boodschap? Hoe heeft deze morele boodschap effect op de toeschouwers? Deze vragen zal ik beantwoorden in het volgende hoofdstuk.

⁶² Meershoek, 2009.

⁶³ Zie afbeeldingen 9 en 10.

⁶⁴ pjj4hout, "#194 stop de vee-industrie, niet Tinkebell," *Petities24.com*, 18 april 2013, geraadpleegd 5 januari 2017, <http://server21.petities24.com/forum/post/1107359>.

⁶⁵ Sjors Kloeië, "De Wereld Draait Dooj, Met Tinkebell. En hoe heet die gek," *Dumpert.nl*, 23 januari 2008, geraadpleegd op 5 januari 2017, http://www.dumpert.nl/media-base/39688/35e35805/de_wereld_draait_dooj.html.

Hoofdstuk 4

Het ontstaan van een moreel bewustzijn bij de toeschouwer.

Het geroezemoes neemt langzaam toe. Er staat een man in het midden van de zaal die zijn vuist balt en deze in de lucht gooit: "Een schande! Dierenbeul!" Er verdringen zich steeds meer mensen om hem heen om te zien tegen welk kunstwerk hij schreeuwt. Ik snap deze mensen niet. Deze meneer draagt zelf ook Karola de hele tijd om zijn voeten heen. Wel jammer voor Karola, ze had zo veel vrienden op de slangenkwekerij. Gelukkig zijn deze mensen niet boos om mij! Ze zijn boos op de vrouw die mij eten gaf, Tinkebell. Zouden deze andere mensen iets van mij kunnen leren? Hoe dieren bijvoorbeeld multifunctioneel kunnen zijn, de een in een passender context dan een ander. Gelukkig heb ik een roze-tintje, deze kleur vindt niemand aanstootgevend, misschien moeten ze alleen even aan mijn nieuwe vorm wennen. Ik blijf in ieder geval lachen en stralen.

Dit hoofdstuk behandelt de vraag hoe het gecreëerde toeschouwerschap voor een moreel bewustzijn zorgt. Om dit te onderzoeken, begin ik met filosoof Christopher Hamilton. Hij stelt voorop dat mensen kunnen denken dat zij 'moralistisch' betere mensen zijn door kunst.⁶⁶ Door naar kunst te kijken, kunnen mensen denken dat zij hun leven verrijken ten opzichte van mensen die dit niet doen. Hiervoor zal ik het belang van de kunstwereld, met name voor kunstenaar Tinkebell, uiteenzetten. Vervolgens beargumenteer ik dat sommige kunstwerken voor sommige toeschouwers als educatie dienen en toeschouwers een ander perspectief bieden. Hieruit volgt dat wanneer mensen zich

⁶⁶ Hamilton, p.43-44

openstellen voor de morele educatie, er gekeken wordt naar het verantwoordelijkheidsgevoel. Aan de hand van de term 'responsability', van theaterwetenschapper Hans-Thies Lehmann, wordt geanalyseerd hoe dit zich uit bij *My Dearest Cat Pinkeltje*. Er wordt ingespeeld op het hart en de zenuwen van de toeschouwers, waardoor zij verschillende reacties uiten. Het is aan de toeschouwer hoe zij met deze morele boodschap om willen gaan.

Het belang van de kunstwereld

De provocatie van *My Dearest Cat Pinkeltje* zorgt ervoor dat men vragen gaat stellen of dit werk wel gezien kan worden als een 'kunstwerk'. Dit is van belang omdat de wereld waarin het (kunst) werk zich bevindt voor de kunstenaar cruciaal is. De kunstwereld geeft, volgens Tinkebell, de meeste ruimte waarin ze een morele kwestie onder de aandacht kan brengen.⁶⁷ Er zijn voordelen om als kunstenaar benaderd te worden in plaats van als activist. Haar werk zou anders gezien worden als een actie van een radicale activiste die haar kat heeft vermoord voor het hogere doel. Dit werk heeft in de kunstwereld plaatsgevonden, daardoor aarzelen mensen om haar activist te noemen. Ze mag zichzelf zelfs uiten bij het tv-programma *Pauw en Witteman*, zonder daar gelijk op veroordeeld en beoordeeld te worden als activiste.⁶⁸ De kunstenaar heeft daardoor wel een bevoorrechte positie als het gaat om een boodschap over te brengen, omdat dit binnen de kunstwereld plaatsvindt. Tinkebell haakt hierop aan in haar boek *Waarschuwing, de schrijver van dit boek is een kunstenaar*, door de waarde van de kunstenaar te benoemen:

⁶⁷ Visser, 2013.

⁶⁸ Rutger Ponzen, "Mag je je kat wurgen en er een handtas van maken?" *De Volkskrant*, 21 januari 2011, geraadpleegd 4 januari 2017, <http://www.volkskrant.nl/beeldende-kunst/mag-je-je-kat-wurgen-en-er-een-handtas-van-maken-a1826705/>.

[...] de kunstenaar heeft op het eerste gezicht misschien niet de macht om de wereld te veranderen, maar... de macht om grote groepen mensen te laten denken dat ze zélf hebben bedacht dat ze de wereld willen veranderen ligt bij de kunst.⁶⁹

Geïnspireerd worden door een kunstwerk geeft je het gevoel dat je zelf een nieuw idee hebt ontwikkeld en dit resulteert in een sterkere drang om hiernaar te handelen, aldus Hamilton.⁷⁰ Tinkebell wil mensen aan het denken zetten over morele kwesties die vaak als controversieel overkomen.

Of het kunst is, interesseert me niet zo, maar in de kunstwereld heb ik wel de meeste ruimte om mij te bewegen. Ik heb geen belangstelling voor mooie kunst. Mooi om het mooi alleen, bedoel ik.⁷¹

⁶⁹ Hamilton, p.44.

⁷⁰ Idem, p.26.

⁷¹ Visser, 2013.

Morele educatie en betekenis

Vooropgesteld hoeft een kunstwerk niet voor iedereen een morele educatie te hebben. Het gaat erom dat *sommige* werken voor *sommige* mensen in *sommige* tijden een morele educatie hebben, aldus Hamilton.⁷² De boodschap van kunst kan dus zijn om *sommige* mensen te onderwijzen. Hamilton gaat hier nog verder op door: “[...] one can, through art, gain insight into the suffering one has inflicted on others and into the suffering one will inflict, but this will not stop one inflicting suffering at the moment.”⁷³ Dit inzicht geldt ook voor *My Dearest Cat Pinkeltje* waarbij er een verschil is tussen de omgang met huisdieren en dieren in de bio-industrie. Een kunstwerk kan van grote waarde zijn, omdat het expressief een moreel perspectief biedt.⁷⁴ Dieren uit de bio-industrie worden niet op dezelfde manier behandeld en besproken als huisdieren. *My Dearest Cat Pinkeltje* verbindt echter op expressieve wijze beide werelden met elkaar waardoor men de wereld vanuit het perspectief van de kunstenaar kan zien.

Freeland argumenteert, dat er twee verschillende manieren van de kunstenaar zijn om een boodschap over te brengen: door interpretatie of door expressiviteit.⁷⁵ Ook zegt zij dat theoretici Lev Tolstoy en Sigmund Freud stellen dat een kunstenaar gevoelens en verlangens uitdrukt in een kunstwerk.⁷⁶ Andere theoretici stellen, dat kunst de kunstenaar helpt zijn of haar emoties op een complexe manier te verwerken in een kunstwerk. Deze expressieve manier van kunst sluit aan bij de kunsttheorie waarbij kunst kennis wil overdragen. *My Dearest Cat Pinkeltje* wil kennis overdragen met betrekking tot de bio-industrie.

⁷² Hamilton, p. 43.

⁷³ Hamilton, p. 44.

⁷⁴ Idem.

⁷⁵ Freeland, p.173-174.

⁷⁶ Freeland, p.173.

Het komt erop neer, volgens Freeland, dat het publiek op verschillende manieren een boodschap kan ontvangen van een kunstwerk: directe transmissie, het herkennen van een algemene fantasie, gedeelde kennis of het proces van interpretatie.⁷⁷ Bij het interpreteren van een kunstwerk reflecteren toeschouwers op de achtergrondkennis en de heersende normen bij een rationaal debat, aldus Freeland.⁷⁸ Dit heeft te maken met het 'framework' waarbinnen het kunstwerk zich manifesteert. John Armstrong stelt dat de morele boodschap de achtergrond laat zien van de moraal van instituties.⁷⁹ *My Dearest Cat Pinkeltje* confronteert de toeschouwer met een boodschap die een andere kant van de morele instituties laat zien. Er wordt door *My Dearest Cat Pinkeltje* een groot onderscheid gemaakt tussen de omgang met en het gebruik van dieren. De toeschouwer reageert op deze morele boodschap aan de hand van zijn achtergrondkennis. Dit staat los van de emoties van de toeschouwer, zoals in het vorige hoofdstuk geconstateerd is. Hoe de toeschouwers met deze boodschap omgaan, is zichtbaar in de reacties die ze geven.⁸⁰

'Response-ability'

My Dearest Cat Pinkeltje toont een realiteit die tegenstand oproept bij menig toeschouwer. Het laten zien van beelden die in een andere context geplaatst zijn, zoals de kattentas in plaats van een koeientas, roept een 'response-ability' op. Een term van Lehmann, die Ridout benoemt voor het beschrijven van een actieve ethische reactie van de toeschouwer op een kunstwerk.⁸¹ Lehmann is van mening dat kunst - met name theater - niet de wereld kan veranderen, maar

⁷⁷ Freeland, p.174.

⁷⁸ Freeland, p.175.

⁷⁹ John Armstrong, "Moral Depth and Pictorial Art" in *Art and Morality*, (Routledge: 2006), p.183.

⁸⁰ Zie afbeeldingen 5, 7-10.

⁸¹ Ridout. p.59.

wel de perceptie van de toeschouwer.⁸² Het concept 'response-ability' is het idee dat "[...] in the act of responding to something we are also taking responsibility for it."⁸³ Toeschouwers herkennen het kunstwerk in hun eigen wereldbeeld, maar het is een confronterend beeld. De toeschouwer wordt aangesproken op het gepresenteerde kunstwerk en zijn eigen ervaring van de wereld. De 'response-ability' zorgt voor een reactivering van de toeschouwer; het laat de toeschouwer nadenken over hoe hij hierop kan reageren en hiernaar kan handelen. Deze reactivering is onderdeel van de morele boodschap. De toeschouwer hoeft hier niets mee te doen, maar kan wel gaan nadenken over bepaalde keuzes die hij in het leven maakt. Bijvoorbeeld het niet meer aanschaffen van leren producten of het niet meer eten van vlees en dierlijke producten. Deze keuzes liggen echter bij de toeschouwer, de kunstenaar is slechts de mediator. Door middel van het kunstwerk kan er morele educatie bij de toeschouwer worden bijgebracht.

De kunstenaar (in de breedste zin van het woord) is, in potentie, de machtigste persoon denkbaar.⁸⁴

⁸² Ridout, p.57.

⁸³ *ibid*, p.59.

⁸⁴ TINKEBELL. *Waarschuwing de schrijver van dit boek is een kunstenaar*, Amersfoort, (Atlas Contact: 2016), p.26.

Deelconclusie

Uit dit hoofdstuk blijkt dat de kunstenaar door middel van een kunstwerk een morele boodschap kan overbrengen. In het geval van *My Dearest Cat Pinkeltje* ligt de boodschap bij de omgang met dieren, met name het verschil tussen huisdieren en dieren uit de bio-industrie. Het is een fenomeen waarvan vele mensen zich liever niet bewust zijn: een leren tas heeft niet meer het oorspronkelijke uiterlijk van een dier. Doordat de toeschouwer geprikkeld is in zijn emotie door het esthetische aspect van het kunstwerk, komt de morele boodschap aan bod. De toeschouwer ziet een nieuwe invalshoek in zijn wereld en morele instituties. Hij kan ook worden geconfronteerd met de boodschap van de kunstenaar. In beide gevallen kan dit resulteren in een verantwoordelijkheidsgevoel. Hierbij wordt de toeschouwer gemotiveerd om hiernaar te handelen, een reactivering. De kunstenaar kan door middel van een kunstwerk ervoor zorgen dat toeschouwers zich moreel onderwijzen en een bewustzijn creëren in hun eigen wereld en hiernaar handelen.

Conclusie

54 Dit eindwerkstuk onderzocht antwoord op de vraag: Hoe construeert het kunstwerk *My Dearest Cat Pinkeltje* toeschouwerschap? Het construeren van toeschouwerschap heeft alles te maken met de morele boodschap dat het kunstwerk uit draagt. De kunstenaar wil de toeschouwers wijzen op de hypocriete omgang met productiedieren ten opzichte van huisdieren. Om het belang aan te tonen van de morele boodschap en het morele bewustzijn, heb ik in dit eindwerkstuk onderzoek gedaan naar de constructie van de actieve toeschouwer. Een toeschouwer kan een reactie geven, maar de 'seer', een actieve toeschouwer, kan een kritisch houding aannemen en handelen naar het gecreëerde bewustzijn ten aanzien van de boodschap van *My Dearest Cat Pinkeltje*.

Deze boodschap wordt op een provocerende manier tentoongesteld; door zowel het gebruik van kattenbont als de workshop die naderhand gegeven wordt. Focalisatie nodigt de toeschouwer uit om in de wereld van Tinkebell te stappen en een standpunt in te nemen. De toeschouwer kan een gevoel van nabijheid, directheid en dringendheid ervaren door de absorptie. Hierbij denkt de toeschouwer niet na, dit overkomt hem. Voor veel toeschouwers zorgt de herkenning van het kattenbont voor vervreemding en afschuw. De provocatieve manier van de boodschap vertellen, speelt in op de emoties van de toeschouwers en wil een reactie uitlokken.

Om in dit eindwerkstuk ook aandacht te geven aan het ambacht en een verdere analyse van het uiterlijk van *My Dearest Cat*

Pinkeltje, is zijn esthetische kenmerken en waardes geanalyseerd. Het concept 'schoonheid', van Kant, analyseert *My Dearest Cat Pinkeltje* door middel van een gedetailleerde en secure benadering. Een toeschouwer kan heel snel een mening klaar hebben over een kunstwerk, maar een oordeel vellen over *My Dearest Cat Pinkeltje* gaat een stap verder. Hierbij moet het kunstwerk zo objectief mogelijk benadert worden. Een objectieve benadering is mogelijk, omdat schoonheid een universele validatie claimt. De waardering van *My Dearest Cat Pinkeltje* komt tot uiting in de reflectie van de goedkeuring van de harmonische vormen. Er is een balans tussen het verbeeldingsvermogen en het begrijpen van het kunstwerk. Het verbeeldingsvermogen brengt inzicht in het narratief dat het kunstwerk vertelt; de kattentas is een 'vision machine' geworden. *My Dearest Cat Pinkeltje* vertelt de 'truth-to-life'; productiedieren worden niet hetzelfde gewaardeerd als huisdieren. Anders zouden slangenlerenschoenen op dezelfde manier als provocatief gezien worden. Tinkebell heeft door *My Dearest Cat Pinkeltje* te visualiseren een tweede werkelijkheid gecreëerd, waarin de ongelijke omgang met dieren centraal staat.

De schoonheid van *My Dearest Cat Pinkeltje* wijkt af van Kant's concept 'disinterestedness'. Het kunstwerk wil juist 'interestedness' tonen en op de zintuigen van de actieve toeschouwer inspelen. Tinkebell uit op een expressieve manier haar boodschap. Het kunstwerk wil de toeschouwer inspireren om te handelen naar de boodschap, hij wil de toeschouwer onderwijzen. Door de expressieve uiting kan de toeschouwer zich verantwoordelijk voelen voor de zichtbare tweede realiteit. Deze 'response-ability'

kan voor een reactivering van de toeschouwer zorgen; hij kan gaan handelen vanuit het verantwoordelijkheidsgevoel dat is gecreëerd.

My Dearest Cat Pinkeltje getuigt van esthetische waarde en diepgang, omdat het zowel de verbeelding stimuleert, als op de emoties en het intellect inspeelt. De 'interestedness' verbindt schoonheid aan kennis. De kennis van de morele boodschap kan ervoor zorgen dat de toeschouwers hiernaar actief gaan handelen. Zij stoppen met dieren ongelijk te behandelen en herkennen de hypocrisie in de Westerse maatschappij. De actieve toeschouwer kan daarentegen ook vanuit zijn emotie een negatieve of positieve reactie geven. Hier heeft de kunstenaar geen invloed meer op. Tinkebell kan door middel van *My Dearest Cat Pinkeltje* ervoor zorgen dat toeschouwers zich bewust worden van de morele boodschap, maar zij beïnvloed niet hun acties en reacties. De zichtbare oordelen van de actieve toeschouwers gebeurt veel vanuit de emotionele reacties op de vervreemding en verafschuwing van het gebruikte kattenbont.

Dit eindwerkstuk heeft door verschillende perspectieven te hanteren, een objectieve en diepgaande analyse gegeven van *My Dearest Cat Pinkeltje*. Door een fictief perspectief te creëren vanuit 'Pinkeltje de Kat', wordt er een invalshoek getoond die voor een nuance in het subjectieve gedachtegoed van de toeschouwer zorgt. Het construeren van een actieve toeschouwer begint met een idee van de kunstenaar, wat voor lange tijd opgemerkt wordt door de esthetische vorm van het kunstwerk. Door de boodschap die verbonden is met het esthetische aspect, worden de emoties van de toeschouwer geprikkeld. Door de provocatieve vorm van het kunstwerk, zijn veel toeschouwers geneigd om hier een reactie

op te geven. Als de toeschouwer nog een stap verder gaat, met een negatieve of positieve mening ten opzichte van de kattentas, komen zij uit bij de morele boodschap die het kunstwerk bij zich draagt. Dit is waar de kunstenaar van belang is, Tinkebell brengt het morele dilemma aan het licht voor de toeschouwer.

De combinatie van theaterwetenschappen en filosofie zorgt voor een goede onderbouwing van zowel de doordachtheid van de uiterlijke vertoning vanuit *My Dearest Cat Pinkeltje*, als hoe deze op de toeschouwer over kan komen en de betekenisgeving hiervan.

Voor een volgend onderzoek zou ik vanuit een grotere casus willen werken. Een voorbeeld hiervan zou zijn om een vervolgonderzoek te doen naar het kunstwerk *Dearest Tinkebell*. Dit kunstwerk laat een scala aan reacties zien die gegeven zijn op *My Dearest Cat Pinkeltje*, maar vooral welke personen er achter de berichten zitten. Hierdoor zou er geanalyseerd kunnen worden op welke verschillende manieren de boodschap haar kennis heeft overgedragen, zoals Freeland beargumenteerd. Het 'framework', dat Armstrong benoemt, zou meer betekenis genereren, omdat de reacties in het boek vanuit verschillende landen komen. Ook zouden de verschillende achtergronden in verhouding met de gegeven reacties geanalyseerd kunnen worden. Daarnaast zou er nog dieper ingegaan kunnen worden op de morele educatie en de handelingen die hieruit voortkomen, volgens Hamilton's theorie. De impact van de kunstenaar krijgt een andere invalshoek, omdat zowel haar privé- en zakelijk leven als die van de toeschouwers bloot gelegd worden. Creëert het boek uiteindelijk een moreel bewustzijn voor de toeschouwers, omdat zij niet meer anoniem zijn online?

Bibliografie

- Anoniem. "Hedendaagse Kunst - TINKEBELL." *4Art* (televisieprogramma). AVRO en Mondriaan Fonds, 8 januari 2013, http://web.avrotros.nl/cultuur/kunst/player/Kunstuur_20130105_4art/.
- Andersen, Karin, en Bochicchio, Luca. "The Presence of animals in contemporary art." *Forma: revista d'estudis comparatius. Art, literatura*, Vol. 06, p.12-23, 2012.
- Artaud, Antonin. "The Theatre and Cruelty", "Theatre of Cruelty (First Manifesto)", "Letters on Cruelty." *Theatre and its Double*. Grove Press, 1994.
- Bleeker, Maaïke. *Visuality in the Theatre. The Locus of Looking*, London: Palgrave Macmillan, 2011.
- Cowspiracy: The Sustainability Secret*. Documentaire. Geregiseerd door Kip Andersen en Keegan Kuhn. AUM Films & First Spark media, 2014.
- Freeland, Cynthia A. *But Is It Art?: An Introduction To Art Theory*. Oxford University Press, USA, 2001.
- Freshwater, Helen. *Theatre & Audience*. Palgrave Macmillan, 2009.
- Jong, Laura de. "Kunstenares Tinkebell: 'Mensen wensen mij het allerslechtste toe'." *Volkskrant*, 29 november 2012, <http://www.volkskrant.nl/opinie/kunstenares-tinkebell-mensen-wensen-mij-het-allerslechtste-toe~a3355628/>.
- Gerwen, van Rob, en Boom, Meppel. *Kennis in schoonheid: Een inleiding in de moderne esthetic*. Boom Uitgevers Amsterdam, 1992.

- . "Kant's Regulative Principle of Aesthetic Excellence: The Ideal Aesthetic Experience." *Kant-Studien*, 86, pp. 331-345, 1995.
- Hamilton, Christopher. "Art and moral education." *Art and Morality*. Geredigeerd door José Luis Bermúdez, Tim Crane en Peter Sullivan, New York: Routledge p.37-55, 2006.
- Hoe maak je van je kat een tas?* Workshop. TINKEBELL. 20 januari 2005. Paradiso, Amsterdam, 2005.
- Hoving, Desiree. "7 huisdieren die gewoon worden opgegeten." *Quest*, 18 februari 2013, <http://www.quest.nl/artikel/7-huisdieren-die-gewoon-worden-opgegeten>.
- Kant, Immanuel, and Werner S. Pluhar. *Critique of Judgment*. Hackett Publishing, 1987.
- Kloeie, Sjors. "De Wereld Draait Dooj: Met Tinkebell. En hoe heet die gek." *Dumpert.nl*, 23 januari 2008, http://www.dumpert.nl/mediabase/39688/35e35805/de_wereld_draait_dooj.html.
- Meershoek, Peter. "Dear Tinkebell, ik hoop dat je sterft." *Het Parool*, 20 mei 2009, <http://www.parool.nl/kunst-en-media/-dear-tinkebell-ik-hoop-dat-je-sterft~a243832/>.
- pjj4hout. "#194 stop de vee-industrie, niet Tinkebell." *Petities24.com*, 18 april 2013, Bereikbaar op: <http://server21.petities24.com/forum/post/1107359>.
- Ponzen, Rutger. "Mag je je kat wurgen en er een handtas van maken?", *De Volkskrant*, 21 januari 2011, <http://www.volkskrant.nl/beeldende-kunst/mag-je-je-kat-wurgen-en-er-een-handtas-van-maken~a1826705/>.

- Rawson, Jessica. "Animals in art." *British Museum Publications Ltd*, 1977.
- Ridout, Nicholas. *Theatre and ethics*. Palgrave Macmillan, p.45-70, 2009.
- Savile, Anthony. "Kant and the Ideal of Beauty." *Art and Morality*, geredigeerd door José Luis Bermúdez, Tim Crane en Peter Sullivan, p.185-203. New York: Routledge, 2006.
- Sjouwerman, Petra. "Goudvissen in blender mag in Denemarken." *Trouw*, 20 mei 2003, <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1777745/2003/05/20/Goudvissen-in-blender-mag-in-Denemarken.dhtml>.
- TINKEBELL. *Waarschuwing de schrijver van dit boek is een kunstenaar*. Amersfoort: Atlas Contact, 2016.
- Visser, Arjen. "Katinka Simonse: Je kunt me niet negeren, ik besta." *Trouw*, 9 maart 2013, <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/3406537/2013/03/09/Katinka-Simonse-Je-kunt-me-niet-negeren-ik-besta.dhtml>.

